

antwoord op PFAS-vragen?

het oosten van de Westerschelde en op het Kanaal Gent-Terneuzen zelf niet doen. Ook het RIVM geeft aan dat het kan. Via de huid neemt het lichaam waarschijnlijk nauwelijks PFAS op, dus zolang een zwemmer geen enorme slokken binnenkrijgt, is er weinig aan de hand.

3 Op welke vis en schelpdieren wordt commercieel gevestigd in de Westerschelde?

Tot voor kort was er één visser actief op de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen, zegt Jaap Geleijnse van de Nederlandse Bond van Beroepsvissers. Schelpdieren worden er niet geoogst, er valt wel wat zeebaars en tong te vangen. De kans dat de consument een vis uit het PFAS-water op zijn bord krijgt is klein. „Er zit daar gewoon niet zoveel vis.”

4 Kun je voedsel uit de Westerschelde veilig eten?

Jarenlang elke dag je hengel uitgooien in het oostelijk deel van de Westerschelde en je eigen vangst opeten, raadt Jonker af. Af en toe een visje is geen probleem, want dat is niks vergeleken met wat je binnenkrijgt via bijvoorbeeld pizza uit een bezorgdoos, vier kopjes koffie per dag in bekertjes uit een automaat, bakpapier, schoenenspray en cosmetica. Over de opname van PFAS in zee-groenten is niet veel bekend, maar dat is een kwestie van zeekraal afsnijden en analyseren. De provincie heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit gevraagd om in haar onderzoek naar PFAS nadrukkelijker naar Zeeland te kijken.

5 Heeft de concentratie PFAS invloed op natuurwaarden of beschermde dieren?

Ja. „Hoeveel precies kan door een literatuurstudie worden vastgesteld”, geeft Jacob de Boer aan. „Dat is een paar dagen werk.” Een kleine vis wordt opgegeten door een grote vis die weer een prooi is voor bijvoorbeeld een bruinvis. Bewijs dat de PFAS zich bij zo'n toppredator opstapelt, ligt voor de hand, aldus Michiel Jonker.

6 Heeft de concentratie PFAS invloed op baggeren en grondwerkzaamheden langs de kust?

Waarschijnlijk niet. Je mag bagger gewoon verplaatsen binnen hetzelfde watersysteem (de Westerschelde).

7 Kan de ontpoldering van de Hedwigepolder nog doorgaan?

Die vraag is lastig. Dan moet je

weten hoe schoon of vies de grond daar nu is en hoe vies het water dat er straks overheen stroomt en of het in het slib blijft zitten. Aan de hand van modellen kan een instituut als Deltares daar binnen enkele maanden waarschijnlijk wel een uitspraak over doen. Mogelijk liggen er ook nog studies uit het verleden. Als het klopt dat ooit is bepaald dat ontpoldering de Hedwige niet mag vervuilen, dan kunnen juristen elkaar met de uitkomsten van de onderzoeken in de haren vliegen.

8 Welke bronnen van vervuiling zijn er en worden deze gestopt?

Rijkswaterstaat doet er onderzoek naar. PFAS komt uit fabrieken, mogelijk 3M in Zwijndrecht of Chemours in Mechelen, maar ook uit rioolwaterzuiveringsinstallaties.

„Dus ook van onszelf”, zegt Jonker. „Het komt eigenlijk overal vandaan. Of ze gestopt worden? Nee, het gaat door en door en door. Een Europees verbod op PFAS, zoals Nederland nu wil, belandt ook in een politiek moeras.”

9 Kunnen we de vervuiling opruimen?

Misschien op termijn in drinkwater, geven De Boer en Jonker aan, maar verder niet. Een bodem zou je nog kunnen afgraven, maar waar laat je de verontreinigde grond?

10 Hoe zit het met PFAS in de lucht?

Die is vrij makkelijk te meten. Dat zegt wel iets over de verspreiding maar voor de veiligheid heb je er weinig aan, want voor lucht gelden nog geen normen.

▲ Mensen gaan zeekraal snijden in het land van Saefinghe. Over de opname van PFAS in zee-groenten is niet veel bekend. FOTO: CAMILÉ SCHELSTRAETE

Ook Zanddijk ontkomt niet aan kostenstijging

Provinciale Staten moeten niet gek opkijken als de aanpak van de Zanddijk in Yerseke duurder uitvalt. Oorzaak? De explosief gestegen kosten voor bouwmaterialen en arbeid. Gedeputeerde Harry van der Maas (SGP, verkeer) verwacht op basis van eerste berekeningen geen andere grote tegenvallers. „Het ziet er naar uit dat we het bij het juiste eind hadden.”

Joeri Wisse
Yerseke

Eind vorig kozen Provinciale Staten voor verbreding van de dijk, in combinatie met een nieuwe aansluiting naar bedrijventerrein Olzendepolder en vernieuwing van

de rotonde Nishoek. Het geschatte kostenplaatje kwam uit op 58 miljoen euro, met een ruime marge van 40 procent. De coalitiepartijen dwongen via een motie af dat die marge op het moment dat het definitieve besluit valt teruggebracht moest zijn tot 15 procent.

Duidelijke afspraken

Van der Maas verwacht dat dit voor de eerste twee fases gaat lukken. Wel moeten de komende weken dan stappen worden gezet in de onderhandelingen met waterschap Scheldestromen en de gemeente Reimerswaal. „We willen niet alleen horen dat ze goede bedoelingen hebben, maar ook duidelijke afspraken maken”, zegt de gedeputeerde. Reimerswaal staat aan de lat

voor een bijdrage van enkele miljoenen, het waterschap zal moeten meebetalen aan nieuwe fietsroutes.

“**We willen niet alleen horen dat ze goede bedoelingen hebben**

– Harry van der Maas, gedeputeerde

Ook is het de bedoeling dat deze twee overheden elk een deel van de Molendijk overnemen van de provincie.

Wanneer het plan in november aan de Staten wordt gepresenteerd zal de marge voor het middenge-

deelte (verbreding van de dijk en aanleg van viaduct over het spoor) nog niet onder de 15 procent liggen, verwacht Van der Maas. Hij verwacht dan bijvoorbeeld nog geen definitieve duidelijkheid over de bijdrage van het Rijk aan het viaduct. De Zanddijk komt daarvoor in aanmerking, maar de subsidiepot is leeg.

Hoogspanningslijn

De gedeputeerde vindt het belangrijker dat eind dit jaar wel alle risico's van het middenstuk in beeld zijn. Als voorbeeld haalde hij de kruising met de hoogspanningslijn aan. Door de bouw van het viaduct komt de weg hoger te liggen. Verhoging van een elektriciteitsmast zou een enorme kostenpost zijn,

maar zoals het er nu naar uitziet kan de provincie door aanpassing van het wegprofiel net binnen de veiligheidsnormen blijven.

Tegen het gekozen tracé bestaat veel weerstand in de directe omgeving. Desondanks zegt Van der Maas goede gesprekken te hebben met omwonenden van de dijk. De projectleider sprak wel de verwachting uit dat bepaalde percelen moeten worden onteigend. Door een zorgvuldige voorbereiding hoopt hij met de meeste omwonenden eruit te komen. „Het zal geen gedragen, maar hopelijk wel een geaccepteerde oplossing worden.”

Na het besluit in december, kan in 2023 de schop in de grond voor de eerste fase. De hele Zanddijk moet eind 2027 vernieuwd zijn.